

Par mazo cilvēku lielo dzīvi

DIĀNA JANCE

Šodien, 17. janvārī, Dailes teātra Mazajā zālē gaidāma pirmizrāde britu dramaturga Alistēra Makdauela lugai "Visas viņas", ko iestudējusi režisore Inese Mičule. "Kultūrziņas" uz sarunu uzaicināja aktrisi Ilzi Ķuzuli-Skrastiņu, kura, iemiesojoties trīs dažādu sieviešu tēlos, šajā monoizrādē tēlo galveno un vienīgo lomu.

– Kas jūs ieinteresēja izrādē "Visas viņas"?

I. Ķuzule-Skrastiņa: – Mani tik tiešām uzrunāja lugas materiāls un piedāvājums veidot monoizrādi. Ļoti uzrunāja veids, kā autors rakstījis lugu, likās interesanti saprast, kā varētu iemiesot šos tēlus, padarīt tekstu par savu un izdzīvot šo trīs sieviešu dzīvi. Iespēja vienā izrādē izstāstīt veselus trīs stāstus, labā nozīmē, likās ļoti izaicinoši.

– Monoizrādes no aktiera prasa lielu koncentrēšanās spēju, arī fizisku sagatavotību, izturību...

– Absolūti piekrītu, nepieciešama tiešām milzīga koncentrēšanās. Monoizrādes ir prasīgs žanrs, bet ļoti interesants un izaicinošs, lai aktieriski pārbaudītu savus spēkus. Uz teātra skatuves ar monoizrādi saskaros pirmoreiz, bet pēc otrā kursa studiju laikā kādā no aktiermeistarības eksāmeņiem mans skolotājs Pēteris Krilovs teica, ka ar mani esot "lielas ziepes", jo tobrīd es varot spēlēt tikai monoizrādes, man partneris nemaz nesot vajadzīgs. Tas ir viens no tiem teikumiem, kurš ar mani palicis uz mūžīgiem laikiem, par to ļoti piedomāju. Kopš tās dienas partnerus izrādē uzskatu par vissvarīgākajiem, tās tas bijis un vienmēr būs. Bet, lūk, kopš studijām pagājis piecpadsmit gadu un tagad esmu saņēmusies atgriezties pie monoizrādes.

– Izceļot izrādes nosaukumu – vai spējat sievietes uzvert kā "visas viņas", gluži kā vienādojot?

– Manas varones un katrs no stāstiem tomēr ir ļoti atšķirīgi; viens saviļņojošāks, emocionālāks, citā savukārt izpaužas kādas īpatnības, divainības. Visas viņas gan vieno kādi zemapziņas elementi, katrā stāstā autors izpauž arī ļoti jaukas atsauces. Mani lugas saturs tik ļoti uzrunāja, jo to vēlētos apzīmēt kā ļoti godīgu dramaturģiju. Lai arī autors materiālu daļēji rakstījis lugai neierastā manierē, īpatnējā, dzejiskā un prozaiskā veidā, viņš tomēr spēj radīt iespaidu, ka šī dramaturģija nav mākslīgi sakonstruēta, ka tur neslēpjas viltīga shēma, kā iedarboties uz skatītāju. Lugas varoņu emocijas itin kā plūst pašas no sevis. Skatītājiem droši vien varētu patikt,

ka tēli ir ļoti atpazīstami, tiem piemīt daudz no tā, ko izdzīvo ikkatrs no mums. Tas arī mani atbrūņoja un ieinteresēja, jo tie ir mazo cilvēku lielie stāsti, mazo cilvēku lielā dzīve. Autors pats esot teicis, ka vēlēties uzrakstīt lugu, kurā nav milzīgi lielu traģēdiju vai pretēji – kura nav komēdija, viņš gribējis rakstīt tieši par mazo cilvēku lielo dzīvi, jo katrs taču esam šis mazais cilvēks, mums katram ir šī lielā dzīve un mūsu ir miljoniem, miljardiem. Jā, mēs, maziņie, esam daudzi, bet katram taču viņa dzīve ir vienīgā, īstā un vislielākā.

– Vai ar tēliem bija viegli identificēties?

– Varones ir ļoti dažādas, tāpēc meklēju vairākus pielāgošanās veidus, kā līdz tām nokļūt. Identificēties bija gan tiešām viegli, jo izrādē ir daudz humora, ironisku lietu par mums, par katru.

Kad sāk veidot jaunu izrādi, iesākumā vienmēr parādās jautājums: par ko ir luga, par ko būs izrāde. Izlasot šo materiālu un sākot strādāt kopā ar režisori Inesi Mičuli, sapratu, ka manas atbildes uz šiem jautājumiem būtu ārkārtīgi banālas, turklāt varbūt pat šķietami neizsakošas. Manuprāt, tikai noskatoties izrādi, skatītājs varēs atbildēt, par ko tad tā stāsta, jo tā stāsta par dzīvi, par tās plūdumu, par kādiem dzīves nogriežņiem, par kādu it kā nenozīmīgu notikumu, kurš apstākļu ietekmē dzīvi novedis līdz brīdim, kurā no-

ba. Protams, šī brīža notikumu kontekstā mūsdienu pasaulē dzīvot ir ļoti baisi. Ja ņemam vērā ģeopolitisko situāciju, šobrīd esam ļoti tuvu dzīves realitātes tumšajai pusei, turklāt ne tikai emocionāli, šīm šausmām un briesmām esam arī fiziski tuvu. Tomēr domāju, ka šobrīd teātrim nevajag rādīt to, kas notiek realitātē, jo teātris to nekad nepārspēs; ir jāuzsver, ka teātris nekad nepārspēs dzīvi. Pilnīgi cita lieta ir, ka nedrīkstam iekapsulēties un laikā, kad ārpusaulē notiek tik šausmīgas lietas, izlikties, ka teātra vidē uz mums nekas neatiet. Pilnīgi noteikti – nē, pavisam noteikti katrā izrādē ir kontekstā ar to, kas notiek, no tā nevar izbēgt, jo ar to realitāti taču dzīvojam. Tomēr – teātrim nekādā gadījumā šo realitāti nevajadzētu dublēt. Piemēram, izrādes pirmajā stāstā zināms, ka pasaulē notiek karš, bet mēs sastopam cilvēku, kurš sarunājas ar vēl kādu cilvēku par pilnīgi citām lietām, kas viņiem savstarpēji šajā brīdī būtiskas. Viņi pat nezina, vai sagaidīs nākamo dienu vai ne, un tieši tāpēc abi ir kopā. Atkārtoties – ārpus teātra notiekošā konteksts tik tiešām vienmēr ir klātesošs. Klātesoša ir arī mīlestība, vismaz gribētos, lai tā būtu.

– Karš jau neapstādina ikdienu, tāpat cilvēki no rītiem dzer kafiju, saslimst ar gripu, iemīlas, precas, dzimst bērni...

– Un tieši kara laikā tiek radīts īpaši daudz mākslas

Jā, mēs, maziņie, esam daudzi, bet katram taču viņa dzīve ir vienīgā, īstā un vislielākā.

tiem izrādes stāsts. Piemēram, diezgan droši varu teikt, ka otrais stāsts kaut kādā ziņā atspoguļo kovida laiku, kad visi atradāmies starp četrām sienām, un patiešām nebija brīnuma, ka kādā brīdī sajūtām, ka tās sāk uzrunāt vai arī paši sākām sarunāties ar sienu, toreiz bija tik totāli izolēta sajūta. Siena izrādē, arī lugā ir viens no vienīgošajiem elementiem, šīs trīs sievietes atrodas katrā savā telpā, bet būtiski, ka starp viņām vienmēr paliek viena kopīga siena.

– Izrādes pieteikumā teikts, ka "uzvarēs mīlestība", bet tas liekas tik naīvi teikts pasaulē, kurā arvien vairāk kaldina ieročus.

– Tas šķiet naīvi un pat nedaudz banāli, bet, ja patiešām iedziļināties dzīves jēgas meklējumos, risinājumos, tad es tomēr teiktu, ka, izejot milzīgus likločus un ceļus, šī atbilde būs – uzvarēs mīlestī-

darbu. Bez šaubām, tā tas ir un ir bijis, turklāt, atskatoties vēsturē, zinām arī par dzirēm mēra laikā, dzirēm kara laikā. Dzīve iet uz priekšu, to neviens nav atcēlis, ko darīt, ja tā notiek kara laikā, arī tad cilvēki ir jauni, tāpat mīl un nīst... Par to lasīts un dzirdēts daudz, tikai nekad nebiju pat iedomājusies, ka ar to būs jā-saskaras realitātē, ka šīs sajūtas būs jāiepazīst; šķīta, ka par kaut ko tik necilvēcīgu kā karš runājam tikai pagātnes formā, vēsturiski.

– Izrāde runā par sievietēm; kur slēpjas sievietes spēks, un vai latviešu šajos laikos uzskatāma par stipru?

– Man vienmēr licies, ka latviešu sievietēs slēpjas tāds burvīgs vidusceļš starp lielu sievišķību, maigumu un ļoti spēcīgu feminisma iezīmi šī vārda vislabākajā nozīmē. Latviešu spēj būt maiga, mīloša un pieņemoša, vienlaikus

KARĪNAS MIEZĀJAS FOTO

Ilze Ķuzule-Skrastiņa: "Mīlestībai ir ārkārtīgi daudz veidolu, tā tiešām varētu mūs glābt."

viennozīmīgi spējot iestāties par sevi, nostāties uz savām kājām un izdarīt ļoti daudz, iespējams, vairāk, nekā to spēj vīrietis. Viņa apzinās savu spēku un savas tiesības, turklāt, nepazaudējot sevi sievieti, ne baidās pateikt savu viedokli.

– Pēdējos gados gan arvien vairāk liekas, ka šāds spēks ir tikai viena puse realitātes, ir gana daudz, kurām spēka pietrūkst, kuras padošas šausminošai vardarbībai. Padomju okupācijas laiks apklusināja daudz morālo vērtību, varbūt arī no krievu valodas tulkotais izteiciens "sit, tātad mīl" ir ko iedragājis.

– Tas ir tāds bieži izplatīts, stereotipisks uzskats. Pat ja kāda sabiedrības daļa varbūt tiešām tā domā, tas ir pilnīgi amorāls, nepieņemams teiciens, kurš manī izraisa lielu riebumu.

Negribētos domāt, ka sievietes stiprums ir sabrucis, drīzāk vardarbība jau pastāvējusi vienmēr, tikai pēdējos gados beidzot par to runā. Mainījies informācijas pieejamība, un, paldies Dievam, ik pa laikam parādās sievietes, kuras par vardarbību ne-

baidās runāt. Agrāk šādu faktu atklāšana šķita neiespējama, tagad tas notiek un, cerams, notiks arvien biežāk un sabiedrība pārstās tolerēt. Pats svarīgākais būtu iesaistīties iespējami visai sabiedrībai. Vardarbības gadījumi var notikt arī ar stiprām sievietēm, nedomāju, ka apdraudētās sievietes ir mazāk spēcīgas. Pirms pāris gadiem filmējos režisores Unas Celmas filmā "Zilās asinis", tolaik biju ļoti iedziļinājusies šajā tēmā, jo mana atveidotā varone bija sieviete, kura gan psiholoģiski, gan emocionāli dzīvoja vardarbīgās attiecībās. Šīs sievietes nav kādas vārgas nabaga sievietes! Saprast šo situāciju īsti nevar neviens, kurš pats tādā nav atradies, ir neaptverami, ko viens cilvēks var nodarīt otram. Turklāt visbiežāk vardarbība notiek bez fiziska spēka pielietošanas, gājieni ar psiholoģisko vardarbību ir ļoti viltīgi, tos pat ir grūti atpazīt. Sievietes spēks var būt arī gribēšana noturēt attiecības un par tām pastāvēt, nebūt tai vājajai, kura padosies un aizies, un tas noved vēl lielākā strupce-

lā. Sievietes spēkam tik tiešām ir maz saistības ar padošanos vardarbīgām attiecībām.

– Viena no cerībām ietekmēt Krievijas sabiedrisko domu ir arvien vairāk protestējošās krievu un citu tās valsts karavīru mātes.

– Krievijā cilvēka dzīvībai jau nav nekādas vērtības, nekad tā nav bijis un, ticamākais, arī nebūs. Nevaru pat iedomāties, kā, bet gribētos cerēt, ka kādreiz viņu sabiedrība sacelsies un varbūt kāds šī procesa sākums tiešām nāks no bojāgājušo karavīru mātēm, no viņu ģimenēm. Šobrīd gan par to man ir zudusies jebkuras ilūzijas. Diemžēl.

– Varbūt tā būs mīlestība, kura izglābs pasauli?

– Mīlestība jau nenozīmē tikai mīlošu cilvēku blakus, tas, protams, ir brīnišķīgi, bet mīlestībai ir ārkārtīgi daudz valodu, mīlestība nav tikai starp vīrieti un sievieti, mīlestība ir mātei pret meitu, tēvu, pret dzīvi, pret dabu, pret apkārtējiem cilvēkiem, pret augstāku spēku un, visupirms, arī pret sevi. Mīlestībai ir ārkārtīgi daudz veidolu, tā tiešām varētu mūs glābt. **KZ**